

Naczynie kosmetyczne w formie małpki

Muzeum Egipskie w Berlinie, nr inw. 8966

wystawa „Śmierć i życie w starożytnym Egipcie”

w Muzeum Archeologicznym w Poznaniu

wapień

wysokość 6,1 cm; szerokość u podstawy 4,6 cm

XVIII dynastia, ok. 1500-1400 p.n.e.

Pochodzenie: Według inwentarza Muzeum Egipskiego

w Berlinie „zakupione od Beduina Alego w Gizie”.

Małe naczynia, wykonane z kamienia i używane jako pojemniki na kosmetyki, były nieodzownym elementem majątku kobiet z kręgów elity. Były również najbardziej upragnionymi przedmiotami wyposażenia grobowego, które miało zapewnić luksusowe życie w zaświatach. Za XVIII dynastii, która była okresem dobrobytu i rozwoju sztuki, formy takich naczyń były niezwykle zróżnicowane. Niektóre z nich, zwykle wykonane z wapienia lub steatytu, miały kształt małpki trzymającej pojemnik o kształcie walca. Służyły one do przechowywania *kohlu*. To arabskie słowo oznacza sproszkowaną substancję mineralną (zazwyczaj antymonit - siarczek antymonu lub galenę – siarczek ołowiu) używaną w północnej Afryce oraz na Bliskim i Środkowym Wschodzie jako kosmetyk do oczu. Może ona spełniać funkcję cienia do powiek, konturówki lub maskary, a tradycja jej stosowania sięga Okresu Predynastycznego w Egipcie. Powierzchnia podobnych naczyń jest często miejscami zaczerniona, co jest efektem używania *kohlu* i dowodzi, że przedmiot był wykorzystywany jeszcze w życiu doczesnym. W przypadku naszego naczynia mała dziurka w górnej części pojemniczka służyła osadzeniu (dziś zaginionego) wieczka, chroniącego przed wysypaniem się cennego czarnego proszku. Ikonografia naczynia nie jest przypadkowa. Małpy były popularnym tematem w egipskiej sztuce, często przedstawiano je naśladujące ludzkie zachowania, również jako domowych ulubieńców, a także w kontekstach symboliki macierzyństwa. Kamienne naczynia w formie małpy z młodym były szczególnie popularne w Starym Państwie i kojarząca się z ochroną poza zwierząt w pojemnikach z czasów XVIII dynastii nawiązuje w pewien sposób do tamtych przedstawień. Wdzięczny wygląd zwierząt

portretowanych w tych zoomorficznych pojemniczkach sprawiał, że starożytni mogli mieć inne niż my, jednoznacznie pozytywne, skojarzenia z terminem „małpka”.

Opracowanie: Andrzej Ćwiek

Zdjęcie: Mariusz Kuraszkiewicz